

Fodor Márk Jozipovics:¹ A Suwalki-folyosó stratégiai jelentőségének változása

Vezetői összefoglaló

- A Suwalki-folyosó Oroszország 2014-es ukrajnai beavatkozását követően került a közvélemény és az elemzők érdeklődésének homlokterébe, mint a NATO egyetlen szárazföldi összeköttetése a Baltikummal, amelyből kifolyólag kulcsfontosságúvá válna egy Oroszországgal való konvencionális konfliktus során.
- A RAND Corporation 2016-os jelentése szerint egy váratlan katonai beavatkozás esetén Oroszország 60 óra alatt képes lenne eljutni az észti és lett fővárosokig, amelynek következtében kétségessé válhatna a NATO beavatkozási szándéka.
- Az Oroszország 2014-es beavatkozására, majd a 2022-ben elindított inváziójára adott, a kollektív védelem és elrettentés megerősítésére született NATO válaszok következtében számottevően csökkent egy Baltikum elleni váratlan orosz fegyveres agresszió esélye.
- Finnország és Svédország várható csatlakozása a transzatlanti szövetséghez a Balti-tenger biztonsági környezetének döntő átalakulását vonja magával, amelyből kifolyólag a Suwalki-folyosó jelentette kihívás és a Baltikum fenyegetettségének csökkenése várható.
- Ugyanakkor a különböző orosz háborús szint alatti destabilizációs műveletek továbbra is jelentős kockázatot, a nukleáris eszközök esetleges alkalmazása pedig további bizonytalanságot jelentenek.

A 2014-es ukrajnai beavatkozását, de különösen a 2022. évi invázióját követően még feszültebbé vált a NATO és Oroszország viszonya. A felek közötti esetleges fegyveres konfliktus kimeneteleinek tekintetében **viszszatérő elem volt a Suwalki-folyosó, amelynek hadászati-hadműveleti jelentőségéről számos elemzés született a 2014 óta eltelt időszakban.**² Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja a NATO walesi csúcstalálkozójától a madridi csúcstalálkozóig bezárólag született döntések hatását a Suwalki-folyosó jelentette biztonsági kihívással összefüggésben, különös tekintettel Finnország és Svédország várható csatlakozására a transzatlanti szövetséghez.

A Suwalki-folyosó jelentősége

A Lengyelország észak-keleti részén található Suwalki város után elnevezett Suwalki-folyosó (vagy kettős jelentéséből fakadóan másik nevén a Suwalki-rés) a 104 kilométeres lengyel-litván határ térségét jelöli, amely elválasztja egymástól az Oroszországi Föderáció Kalinyingrad exklávé területét és a Belarusz Köztársaságot. Ebből fakad a kettős jelentősége, mint szárazföldi fojtópont, mely az eltérő megnevezésekben is megjelenik: míg a transzatlanti közösség szempontjából a Szövetség területéhez tartozó régió összeköttetést biztosít Lengyelország és a balti államok között, addig Oroszország szempontjából inkább tekintendő biztonsági résnek az általa – beleértve a Moszkva által egyre szorosabb és közvetlenebb befolyás alá került Fehéroroszországot is – ellenőrzött területeken.

A Suwalki-folyosó Oroszország 2014-es ukrajnai fegyveres beavatkozását követően került a közvélemény és az elemzők érdeklődésének homlokterébe. A konfliktussal összefüggésben, a 2014. évi walesi csúcstalálkozón a NATO már kihívásként

azonosítja Oroszországot a transzatlanti szövetség szempontjából, noha ekkor még egyúttal stratégiai

¹ Fodor Márk Jozipovics (fodormarkjoszipovics@gmail.com) a Nemzeti Köszolgálati Egyetem nemzetközi biztonság- és védelempolitika szakon végzett hallgatója, a Biztonságpolitikai Szakkollégium és a Ludovika Collegium, valamint a Magyar Ifjúsági Atlanti Tanács tagja.

² FODOR Márk Jozipovics: A Suwalki-folyosó hatása Északkelet-Európa biztonságára. In: Szenes Zoltán: A mai NATO. A szövetség helyzete és feladatai. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2021, 168-181.

érdekként tartja számon a nemzetközi jog tiszteletben tartásán alapuló NATO-orosz partnerség és a konstruktív párbeszéd helyreállítását a felek között.³ Az, hogy Moszkva az ország orosz nemzetiségű lakosságára építve tudta destabilizálni Ukrajnát, jelentős aggodalommal töltötte el a szintén jelentős orosz kisebbséggel bíró balti államokat, különösképpen az Oroszországgal közvetlenül határos Észtországot és Lettországot.⁴

A Suwalki-folyosó (Forrás: Warsaw Institute⁵)

A balti államok hibrid⁶ és konvencionális fenyegetettségéről született elemzések közül kiemelendő a RAND Corporation védelempolitikai think-tank 2016-ban megjelent, jelentős visszhangot kiváltó, hadijátékos szimulációkon alapuló jelentése, amely szerint egy váratlan katonai beavatkozás esetén Oroszország 60 óra alatt képes lenne eljutni az észt és lett fővárosokig.⁷ Az így létrejövő *fait accompli* elvezet a következő, a NATO fennmaradását befolyásoló alapvető stratégiai kérdéshez, mégpedig a nukleáris eskaláció kockázatát is magában foglaló katonai fellépésre milyen kollektív hajlandóságot mutatna a szövetség Oroszországgal szemben. Avagy – idézve egy másik híressé vált elemzés hipotézisét – megvédené-e a NATO Narvát?⁸

A fentiekben kifejtett kihívás kontextusában nőtt meg a Suwalki-folyosó jelentősége, amely a NATO számára az egyetlen szárazföldi összeköttetést⁹ (*Ground Line Of Communication – GLOC*) jelenti a Balti-

³ Wales Summit Declaration. [online] 2014. 09. 05. Forrás: nato.int [2022. 10. 25.] és CSIKI Tamás – TÁLAS Péter – VARGA Gergely: A NATO walesi csúcstalálkozójának napirendje és értékelése. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 7. évf., 2014/4, 115-116.

⁴ Ryan LORD: Russian Minority Populations in the Baltics. [online] 2021. 05. 25. Forrás: arcgis.com [2022. 10. 08.]

⁵ U.S. Permanent Military Base in Poland: Favorable Solution For The Nato Alliance. [online] 2019. 02. 11. Forrás: warsawinstitute.org [2022. 10. 08.]

⁶ A „hibrid hadviselés” kifejezést tévesen Valerij Geraszimov orosz vezérkari főnökhöz és az általa jegyzett – szintén tévesen doktrínának nevezett – publikációhoz kötik, széleskörűen használatos a nyugati szakzsargonban az orosz háborús szint alatti destabilizációs műveletek leírására – noha Geraszimov tábornok eredetileg az úgynevezett „színes forradalmak” és az Arab Tavasz háttérben vélelmezett nyugati befolyásolási tevékenységek leírására alkalmazta. Lásd: Mark GALEOTTI: The mythical ‘Gerasimov Doctrine’ and the language of threat. *Critical Studies on Security*, Vol. 7., 2019/2.

⁷ David A. SHLAPAK – Michael W. JOHNSON: Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank. [online] 2016. Forrás: rand.org [2022. 10. 08.]

⁸ Alexander MOTYL: Would NATO Defend Narva? [online] 2008. 09. 08. Forrás: atlanticcouncil.org [2022. 10. 08.]

⁹ Lengyelországot és Litvániát egy négysávos autópálya (E67/A5) és egy egyvágányos vasútvonal köti össze, ráadásul a balti államok még szovjet-szabvány, szélesebb nyomtávú vasúti hálózattal rendelkeznek, amely – az általános lakossági kényelmetlenség mellett – kihívást jelent a katonai mobilitás szempontjából. Az eltérő nyomtávokból adódó problémák feloldására a kilencvenes években már felmerült a „Rail Baltica” projekt megvalósítása, amely egy nagysebességű vasúthálózat lenne Varsó és Helsinki között. A terv a

kummal, ezáltal pedig kulcsfontosságúvá válna egy térségbeli Oroszországgal való konvencionális konfliktusban. (Ezzel összefüggésben szokták párhuzamba állítani a németországi Fulda -résszel, amely a hidegháború során bírt kiemelt stratégiai jelentőséggel.)¹⁰ Ezen szcenárió esetén azonban nem csupán a Baltikum NATO utánpótlási lehetőségének megtagadása, hanem Kalinyingrád és az exklávéban található, hadászati tekintetben kritikus katonai képességek (Balti-flotta, nukleáris erők) védelmének szempontjából Moszkva számára is elengedhetetlen a Suwalki-folyosó feletti ellenőrzés megszerzése. Mindezeket alátámasztja, hogy a 2021-ben megrendezett *Zapad* orosz összhaderőnemi hadgyakorlat offenzív szakaszának egyik kiemelt mozzanata¹¹ a Suwalki-folyosó déli irányból történő elfoglalása volt, amelynek megakadályozását és a balti államok utánpótlásának biztosítását – többek között – a NATO a két évente megtartott *Saber Strike* hadgyakorlat¹² keretében demonstrálja.

A NATO kollektív védelem megerősítése

Az ukrajnai konfliktus következtében megváltozott európai biztonsági környezetre válaszul a 2014. évi walesi csúcstalálkozón a NATO elfogadta a Készenléti Akciótervet (*Readiness Action Plan – RAP*), amely megerősítette a kollektív védelem garanciáit a NATO keleti szárnyán a biztonságot megerősítő (*assurance*) és adaptációs (*adaptation*) intézkedések által. A megerősítő intézkedésekhez sorolható intézkedés a haditechnikai eszközök és készletek előre telepítése, határmenti bázisok létrehozása, közös gyakorlatok végrehajtása és katonai infrastruktúra fejlesztése. Döntöttek arról, hogy 10 éves időtávlatban megállítják és visszafordítják a védelmi kiadások csökkenésének tendenciáját, valamint ígéretet tettek a 2%-os GDP követelményszint megközelítésére (*Defence Investment Pledge – DIP*).¹³

Az adaptációs intézkedések keretében kibővítették a kollektív védelmi feladatokkal és megháromszorozták (40.000 fő) a 2002-ben létrehozott NATO Reagáló Erők (*NATO Response Force – NRF*) létszámát¹⁴, aminek keretében felállítottak egy magas készenlétű, gyorsreagálású dandár-harcsoportot is (*Very High Readiness Joint Task Force – VJTF*) a váratlan és meglepetésszerű katonai fenyegetések kezelésére. A NATO reagálóképességének szempontjából fontos döntés született a 2015-ös védelmi miniszteri találkozón a lépcsőzetes reagáló tervek kidolgozásáról (*Graduated Response Plan – GRP*), amelyek célja a „gyors reakciót igénylő, a Szövetség létét veszélyeztető fenyegetések” elleni felkészülés.¹⁵ A Baltikum védelmének erősítésére kétszeresére növelték a légierővel nem rendelkező balti államok támogatására 2004-ben indított, a litvániai Šiauliai légibázisról működő balti légtérfelügyeleti (*Baltic Air Policing – BAP*) missziót, amelybe bevonták az észtországi Ämari légibázist az orosz légtérsértések kezelésére.¹⁶

A Készenléti Akcióterv részeként megerősítették a lengyelországi Szczezinben működő többnemzeti hadtestparancsnokságot (*Multinational Corps Northeast Headquarters – HQ MNC Northeast*), nyolc kelet-európai tagállamban létrehoztak úgynevezett a NATO Erők Integrációs Egységeket (*NATO Force Integration Units – NFUI*)– így Magyarországon, Székesfehérváron is működik ilyen szervezeti elem – és elfo-

rendkívül magas költségei miatt sokáig mellőzésre került, azonban az Oroszország jelentette növekvő fenyegetettség okán egyes részelemei már kivitelezés alatt állnak és az Európai Unió is támogatja pénzügyileg annak megvalósítását. Lásd bővebben: Callum TENNANT: [The high-speed railway that’s uncoupling the Baltic states from Russia and their Soviet past](#). [online] 2022. 10. 08. Forrás: [euronews.com](#) [2022. 10. 14.]

¹⁰ A párhuzamot illetően szükséges megjegyezni, hogy a két földrajzi pont eltérő hadászati jelentőséggel bír: a Fulda-rés esetében a térség síkvidéki adottságaiból fakadóan számoltak azzal, hogy oda fog koncentrálni egy esetleges szovjet támadás súlypontja, míg a Suwalki-folyosó a politikai határok és nem a terepadottságai okán bír kiemelt fontossággal. Bővebben lásd: Alexander LANOSZKA: [Myth 2: 'The Suwałki Gap matters'](#). [online] 2022. 07. 17. Forrás: [chathamhouse.org](#) [2022. 10. 08.]

¹¹ Konrad MUZYKA: [Defending the Union. Zapad-2021](#). [online] 2021. Forrás: [icds.ee](#) [2022. 10. 08.]

¹² A 2022. évi *Saber Strike* gyakorlat mozzanatairól és résztvevő országairól lásd: [Press Release – Exercise Saber Strike 22 begins](#). [online] 2022. 02. 24. Forrás: [europeafrica.army.mil](#) [2022. 10. 08.]

¹³ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: *NATO 4.0. és Magyarország – 20 év tagság, 30 év együttműködés*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019. 84.

¹⁴ Ennek következtében 2014-et követően a „megerősített NATO Reagáló Erők” (*enhanced NATO Response Force – eNRF*) kifejezés használatos.

¹⁵ FAZEKAS Ferenc: [A NATO összhaderőnemi művelettervezési doktrínájának evolúciója](#). *Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata*. 32. évf., 2022/1. 37.

¹⁶ [Baltic Air Policing](#). [online] Forrás: [ac.nato.int](#) [2022. 10. 14.] A Balti Légtérrendészeti misszióban Magyarország három alkalommal vett részt vezető nemzetként: 2015-ben, 2019-ben, majd pedig harmadik alkalommal 2022. augusztus 1-étől november 30-ig Olaszország és Németországgal együttműködésben látják el a légtérrendészeti feladatokat. Lásd: [Harmadik alkalommal őrzik magyar Gripenek a balti légtér](#). [online] 2022. 07. 29. Forrás: [magyarnemzet.hu](#) [2022. 10. 14.]

gadták a keretnemzet-koncepciót (*Framework Nation Concept – FNC*), amely alapján létrejött brit vezetéssel a haditengerészeti Közös Expedíciós Erő (*Joint Expeditionary Force – JEF*), amely 2018-tól része lehet a megerősített előretolt jelenlétnek is.¹⁷

A JEF nem egy állandó katonai kontingens, hanem egy olyan rugalmas keretnemzeti együttműködés, amelybe a tagállamok¹⁸ önkéntesen és eseti alapon ajánlanak fel erőket és képességeket a feladatellátásába, amely közös hadgyakorlatokra, tengeri járőrözésre és kiképzésekre terjed ki a Balti-tenger és az északi sarkkör régiójában.¹⁹ Kiemelendő, hogy a JEF Northwood-i parancsnokságát ideiglenes jelleggel Litvániába és Lettországra telepítették.²⁰

Míg a 2014-es walesi csúcson született döntések jellegükben óvatosabbak voltak és a tagállami konszenzus igyekezett kerülni az Moszkvával szembeni nyílt konfrontációt, a 2016-os varsói csúcstalálkozón – a lengyel és a balti államok követelésének engedve – már nagyobb hangsúlyt kapott Oroszország elretentése. A csúcstalálkozó egyik legmeghatározóbb és a Suwalki-folyosó biztonsági környezetét közvetlenül is érintő döntése a „megerősített előretolt jelenlét” (*enhanced Forward Presence – FP*) létrehozása volt, amelynek keretében négy többnemzeti zászlóalj-harcsoportot telepítettek Lengyelország és a balti államok területére.²¹ A rotációs alapon – amellyel formálisan nem sértették meg az 1997-es NATO-Oroszország Alapító Okirat rendelkezését, amely tiltotta az állandó erők telepítését a térségben – telepített nemzetközi erők nem méretükben (összességében 4-5.000 fő között mozgott a létszámuk), hanem az úgynevezett „botlódrót” (*tripwire*) stratégia mentén biztosították az elretentést, miután a telepített nyugat-európai kontingensek közvetlenül is érintetté váltak volna egy orosz agresszióban.²² Szintén az elretentés erősítésének fontos döntése volt, hogy megháromszorozzák a VJTF létszámát, amely nagyságrendileg 20.000 főre nőtt, légi-, tengeri- és különleges műveleti komponensek kiegészítésével.²³

A 2018-as brüsszeli csúcstalálkozón tovább erősítették a NATO keleti szárnyán az elretentés és védelem fenntartását a Készenléti Kezdeményezés (*NATO Readiness Initiative – NRI*) elfogadásával, amelynek központi eleme a „4x30-as koncepció”: 2020-ig 30 szárazföldi zászlóaljat, 30 repülőszázadot és 30 hadihajót szeretne biztosítani az eNRF 4. elemét jelentő követő erők (*Follow-on Forces – FF*) számára, amelyek 30 nap alatt bevetethők lesznek. Tekintettel az időfaktor jelentőségére a Suwalki-folyosó feletti ellenőrzés biztosításában, kiemelten fontosak a 2018-as brüsszeli csúcserőkezletnek a NRI elfogadása mellett a katonai mobilitás fejlesztésére irányuló döntései: jóváhagyták az európai főparancsnok felelősségi körébe tartozó engedélyezési tervet (*Enablement Plan for SACEUR’s Area of Responsibility*), amelynek nemzeti implementációját 2024-ig kell elvégezni a szárazföldi-, a légi- és a tengeri mobilitásra vonatkozó jogszabályok módosításával.²⁴

Bár formálisan nem a NATO, hanem az Egyesült Államok egyoldalú hozzájárulása, nagyon fontos szereppel bír az elretentésben a 2014-ben elindított Atlantic Resolve művelet, amelynek keretében egy gépesített dandárból, egy harci helikopter dandárból és a logisztikai támogatásból álló, nagyságrendileg 7.000 fős amerikai kontingens állomásozik rotációs alapon és vesz részt közös gyakorlatokban, valamint kiképzésekben a NATO keleti szárnyán lévő tagállamokban.²⁵ Az Atlantic Resolve művelet és az Európában

¹⁷ SZENES Zoltán: *Előre a múltba? A NATO Wales után. Külügyi Szemle*, 13. évf. 2014/3, 8-9.

¹⁸ Egyesült Királyság, Hollandia, Izland, Dánia, Norvégia, Észtország, Litvánia, Lettország és a (még) nem NATO tagállam Svédország és Finnország.

¹⁹ Sean MONAGHAN: *The Joint Expeditionary Force: Global Britain in Northern Europe?* [online] 2022. 03. 25. Forrás: csis.org [2022. 10. 08.]

²⁰ *Joint Expeditionary Force deploys to the Baltics.* [online] 2022. 05. 20. Forrás: gov.uk [2022. 10. 08.]

²¹ TÁLAS Péter: *A varsói NATO-csúcs legfontosabb döntéseiről. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*. 9. évf., 2016/2, 98-99.

²² CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: *Megerősített elretentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozásának értékelése. SVKI Elemzések*, 2022/8. [online] 2022. 05. 24. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2022. 10. 08.] 7. A „botlódrót” stratégia hatékonyságával kapcsolatos ellenérvekről lásd: Dan REITER – Paul POAST: *The Truth About Tripwires: Why Small Force Deployments Do Not Deter Aggression. Texas National Security Review*. Vol. 4., 2021/3. [online] Forrás: tnsr.org [2022. 10. 08.]

²³ *Readiness Action Plan.* [online] Forrás: nato.int [2022. 10. 14.]

²⁴ SZENES Zoltán: *Transzatlanti „Super Bowl”. Hadtudomány: A Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata*. 28. évf., 2018/3-4, 50-51.

²⁵ *Fact Sheet: Support to Atlantic Resolve.* [online] 2022. 08. 24. Forrás: europeafrika.army.mil [2022. 10. 08.]

állomásozó amerikai erők finanszírozásának támogatására létrehozták az Európai Elrettentési Kezdeményezést²⁶ (*European Deterrence Initiative – EDI*), amely 2022-ben 3,8 milliárd dollárt (a 2023-ra előírt nyozott összeg közel 4,2 milliárd dollár) fordított az amerikai jelenlétre, készletezésre, a közös gyakorlatokra, infrastruktúrafejlesztésre és a partnerországok kapacitásépítésére.²⁷

A madridi NATO csúcs döntéseinek következményei

Oroszország február 24-én Ukrajna ellen indított nyílt inváziója és az egyes orosz politikai vezetőknek a NATO-val kapcsolatban tett fenyegető nyilatkozatai a transzatlanti szövetség új megközelítését vonták magával. A NATO keleti szárnyán lévő tagállamok aggodalmát megalapozta, hogy Vlagyimir Putyin közvetlenül az ukrán háború megindítása előtt a NATO részéről olyan biztonsági garanciákat követelt, amelyek közé tartozott például a nemzetközi erők és eszközök kivonása az 1997 után csatlakozott tagállamok területéről.²⁸ Mindezek tekintetében, a háború kitörését követő napon megtartott rendkívüli NATO csúcstalálkozón – amelyre már Finnország és Svédország is meghívásra került – döntést hoztak a megerősített éberségi tevékenység (*enhanced Vigilance Activity – eVA*) elindításáról²⁹, az eNRF, valamint a VJTF készenléti helyezéséről és telepítéséről a keleti tagállamokban.³⁰ A márciusi brüsszeli csúcserőkezletet követően következő szintre lépett a GRP³¹ és további előretolt zászlóalj-harccsoportokat hoztak létre Szlovákiában, Magyarországon, Romániában és Bulgáriában is.³²

A harmadik, június végén Madridban megrendezett „rendes” csúcstalálkozón született döntések már alapjaiban változtatták meg a NATO hozzáállását Oroszországhoz: az új stratégiai koncepció szerint az Oroszországi Föderáció jelenti a „legjelentősebb és legközvetlenebb fenyegetést a szövetségesek biztonságára, valamint az euroatlanti térség békéjére és stabilitására.” Kinyilvánítja, hogy Oroszország ellenséges politikája és fellépései következtében már nem partnere a NATO-nak. (Noha hosszú távon fenntartja a kapcsolatok rendezésének lehetőségét.)³³

A Suwalki-folyosó biztonsági környezetének szempontjából az egyik legfontosabb döntés, hogy az új stratégiai koncepció értelmében a kollektív védelmi feladatok az elrettentés és védelem jegyében értelmezendők. Ez egy koncepcionális változást jelent, mert NATO „megtorlás alapú” elrettentése (*deterrence by punishment*) helyett „megtagadás alapú elrettentéssé” (*deterrence by denial*) változik, azaz a tagállamok területvédelmét megerősítik annyira, hogy egy konvencionális támadás esetén ne jöhessen létre a *fait accompli* állapot.³⁴ Ez a „botlódrót” stratégiától való eltolódást jelenti a hidegháborús „sündisznó-védelem” irányába, amelynek lényege, hogy minden tagállamnak képesnek kell lennie feltartóztatni az ellenséget a szövetséges erők beérkezéséig.³⁵ Az új megközelítés alátámasztására az előretolt jelenlétet előretolt védelemmé fejlesztik, mégpedig a keleti tagállamokban lévő zászlóalj-harccsoportok – ahol és amikor szükséges – dandár-szintre emelésével és növelik a térségben az előretolt haditechnikai eszközök készleteit, logisztikai kapacitást, valamint légvédelmi- és rakétavédelmi rendszerek mennyiségét is.³⁶ Ismételten kiemelendő az Egyesült Államok egyoldalú hozzájárulásának növelése is: Washington a háború kitörését követően több, mint 20.000 fővel – amelyből 10.000 fő Lengyelországban települt – növelte az európai jelenlétét, egyes egységeit pedig átcsoportosította a keleti tagállamok területére. Az egyik legmeghatározóbb lépés az amerikai 5. Hadtest előretolt parancsnoki elemének állandó jelleggel – elsőként,

²⁶ Eredetileg Európai Viszontbiztosítási Kezdeményezés (*European Reassurance Initiative – ERI*) néven hozták létre.

²⁷ [European Deterrence Initiative](#). [online] 2022. 04. 08. Forrás: comptroller.defense.gov [2022. 10. 08.]

²⁸ JÓJÁRT Krisztián: [A Moszkva által követelt biztonsági garanciákról](#). *SVKI Elemzések*, 2022/1. [online] 2022. 01. 11. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2022. 10. 10.]

²⁹ [UK Typhoons join new NATO mission Enhanced Vigilance Activity](#). [online] 2022. 02. 27. Forrás: defbrief.com [2022. 10. 25.]

³⁰ WAGNER Péter: [A madridi NATO-csúcs kérdései](#). *KKI Elemzések*, 2022/32. [online] 2022. 07. 07. Forrás: kki.hu [2022. 10. 10.]

³¹ [Honvédelmi miniszter: a NATO-készültség a következő szintre lépett](#). [online] 2022. 03. 28. Forrás: atv.hu [2022. 10. 14.]

³² [Statement by NATO Heads of State and Government](#). [online] 2022. 03. 24. Forrás: nato.int [2022. 10. 10.]

³³ [NATO 2022 STRATEGIC CONCEPT](#). [online] Forrás: nato.int [2022. 10. 25.] és Szenes Zoltán: [Felkészülés a háborúra? A NATO új stratégiai koncepciójának értékelése](#). *KKI Elemzések*, 2022/41. [online] 2022. 08. 18. Forrás: kki.hu [2022. 10. 10.] 11.

³⁴ CSIKI VARGA – TÁLAS: [Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozójának értékelése](#). i.m. 5-6.

³⁵ A „sündisznó” motívum először Dwight Eisenhower SACEUR 1951-es beszédében jelent meg és később a hidegháborús NATO egyik nem hivatalos szimbólumává vált. Lásd: [The Hedgehog: NATO's lost symbol?](#) [online] 2016. 10. 20. Forrás: nato.int [2022. 10. 10.]

³⁶ [Madrid Summit Declaration](#). [online] 2022. 06. 29. Forrás: nato.int [2022. 10. 25.] és CSIKI VARGA – TÁLAS: [Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozójának értékelése](#). i.m. 7-8.

mint olyan – való telepítése a lengyelországi Poznan városába.³⁷ Ebben az esetben nem harcoló alakulatról van szó, így formálisan továbbra sem sértik meg a NATO-Oroszország Alapító Okirat ezirányú rendelkezését.

A védelem megerősítésére elfogadták a NATO új haderőmodelljét (NATO Force Model) az eNRF felváltására, amelynek keretében jelenlegi 40.000 főről 300.000 főre tervezik növelni a készenléti erőket Európában a SACEUR alárendeltségében. Az új haderőmodell három elemből épül fel: egy 10 napos készenlét alatt rendelkezésre álló 100.000 fős, egy 10-30 nap alatt elérhető 200.000 fős³⁸ és egy 30-180 nap alatt felálló 500.000 fős komponensre.³⁹ A döntés explicit nem a keleti tagállamok területvédelmének, hanem az európai kontinens egészének védelmének megerősítését szolgálja, ugyanakkor a haderőmodell 100.000 fős 10 napos készenléttel bíró komponense kulcsfontosságúvá válhat Kelet-Európa védelme szempontjából, így különösen magas relevanciával bírhat a Suwalki-folyosó esetében is.

A madridi csúcstalálkozót követő októberi védelmi miniszteri tanácskozáson újabb fontos elemmel bővült a NATO európai védelmi struktúrája a német vezetéssel létrejött „European Sky Shield” kezdeményezéssel, amelynek célja egy integrált lég- és rakétavédelmi rendszer létrehozása a NATO keleti szárnyán. Az együttműködésről szóló szándéknyilatkozatot 14 tagállam – köztük Magyarország – és Finnország írta alá, ugyanakkor Lengyelország nem csatlakozott az elképzeléshez, saját erővel – amerikai segítséggel – akarja megoldani az ország légterének védelmét.⁴⁰

Svédország és Finnország NATO-csatlakozásának várható hatásai a régióban

A madridi csúcstalálkozó leglátványosabb döntése azonban a történelmi semlegességüket feladó Svédország és Finnország hivatalos meghívása a NATO-ba való csatlakozásra. Ugyan a tanulmány írásának időpontjában még nem zárult le a két ország csatlakozási folyamata, vélelmezhetően a közeljövőben mindkét állam a szövetség részévé válhat (Magyarország decemberre tervezi a csatlakozási okirat parlamenti jóváhagyását). Ez nem csupán szimbolikájában jelentős – Oroszország agressziójának casus belli-je a NATO „terjeszkedése” volt, deklarált célja pedig annak megakadályozása – hanem geostratégiai szempontokból is alapvető változásokkal jár a NATO és a régió számára: Finnország által duplájára nő (nagyságrendileg 2.550 km-re) a NATO és az Oroszországi Föderáció közös határa, a Balti-tenger gyakorlatilag NATO-bel-tengerré válik, növekszik a NATO jelenléte az északi-sarkkör régiójában.⁴¹

A két ország csatlakozása által az erők és képességek tekintetében inkább minőségi, mint – egyes kivételektől eltekintve, adott képességek tekintetében – mennyiségi változás következhet be a Balti-régió erőegyensúlyában Oroszország és a NATO között. Az északi államok az eltérő stratégiai kultúrájukból fakadóan a mélységi védelem elvének megfelelő haderőstruktúrával rendelkeznek, amely az alacsonyabb létszámú aktív állomány mellett nagy hangsúlyt fektet a tartalékos erőkre és a polgári ellenállásra. Ugyanakkor földrajzi adottságaikból fakadóan a mélységi védelem skandináv jellegzetessége, hogy hangsúlyosabb a határok védelme, ezáltal pedig átmenetet képeznek a háttérvédelmi stratégiai kultúrák között.⁴²

A fentiekből kifolyólag Finnország esetében egy nagyságrendileg 20.000 fős aktív állomány mellett közel 240.000 fős tartalékos állomány áll rendelkezésre, európai összehasonlításban is jelentős mennyiségű modern harckocsival, tüzérségi eszközökkel, valamint légierővel bír,⁴³ amely a terveik szerint az

³⁷ Fact Sheet - U.S. Defense Contributions to Europe. [online] 2022. 06. 29. Forrás: defense.gov [2022. 10. 10.]

³⁸ A hivatalos kommunikáció (300.000 fő) és az összesen 800.000 fős mennyiség közötti különbség hátterében vélelmezhetően az áll, hogy a 10 és 30 napos készenléttel rendelkező komponensek feleltethetők meg együttesen az eNRF jelenlegi 30 napos készenléti idejének, míg az 500.000 fős komponens már egy elhúzódó konfliktusra és mozgósításra utal. Az új haderőmodell pontos részletei azonban még bevalloatlan tisztázatlanok és további tagállami egyeztetést igényelnek. SZENES Zoltán: [Elrettentés és védelem: A NATO új haderőmodellje](#). Hadtudomány, 32. évf. 2022/2. [2022.11.15.]

³⁹ Justyna GOTKOWSKA – Jacek TAROCIŃSKI: [NATO after Madrid: how much deterrence and defence on the eastern flank?](#) [online] 2022. 07. 05. Forrás: osw.waw.pl [2022. 10. 10.]

⁴⁰ Az aláírók: Belgium, Bulgária, Csehország, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Magyarország, Norvégia, Litvánia, Lettország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Hollandia. Lásd: [14 NATO Allies and Finland agree to boost European air defence capabilities](#). [online] 2022. 10. 13. Forrás: nato.int [2022. 10. 14.]

⁴¹ CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex – TÁLAS Péter – VARGA Domonkos: [A finn és a svéd NATO-tagság és lehetséges következményeik](#). SVKI Elemzések, 2022/7. [online] 2022. 05. 24. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2022. 10. 10.] 9.

⁴² MOLNÁR Gábor: [Területvédelmi elméletek és koncepciók – a területvédelem szerepe korunk biztonságpolitikai környezetében](#). Honvédségi Szemle. 148. évf., 2020/5. 36-40.

⁴³ Chapter Four: Europe, The Military Balance. 2022. Forrás: The International Institute for Strategic Studies, London. 102-103

évtized végére *F-35A Lightning II* 5. generációs többcélú harcirepülőgépekből fog állni.⁴⁴ Svédország szintén mérsékelt nagyságú aktív és tartalékos állománnyal (nagyságrendileg 15.000 és 10.000 fő), egyúttal meghatározó haditengerészettel és légierővel rendelkezik.⁴⁵ Az orosz-ukrán háború rövid távú tapasztalatainak fényében nem elhanyagolandó, hogy mindkét ország számottevő nemzeti védelmi ipari kapacitásokkal rendelkezik.⁴⁶

A Suwalki-folyosó biztonsági környezetének szempontjából azonban nagyobb jelentőséggel bírnak a csatlakozások geostratégiai hatásai. A finn határ hossza, közelsége és a tűzérési képességük döntően megváltoztatja egy NATO és Oroszország közötti konvencionális konfliktus scénárióit. Még ha vélelmezhetően az orosz védelmi tervezés ezidáig is Helsinkit nyugati orientációjával számolt egy esetleges konfliktus esetén, a NATO csatlakozást követően a védelmi tervek szövetségi összehangolása által várhatóan jelentősen megnő Moszkva szempontjából Finnország jelentősége, különös tekintettel a Finn-öbölben található Szentpétervár vagy Murmansk kikötőváros – ahol az orosz Északi Flotta diszlokál – védelmére.⁴⁷ Mindez pedig az orosz Nyugati (és Északi) Katonai Körzet erőforrásainak megosztásával járhat, amely „tehermentesítheti” a Suwalki-folyosó közvetlen környezetét.

Svédország a Kalinyingrádban telepített – vitatott potenciállal rendelkező⁴⁸ – orosz területmegtagadási képességek (*Anti-Access/Area-Denial – A2/AD*) semlegesítésében bírhat kulcsfontosságú szereppel: egyrésztől azáltal, hogy a légtérhasználatának biztosításával csökkentheti a NATO erők manővereinek kitettségét a kalinyingrádi „buborékknak”, másrésztől pedig lehetségessé válhat a balti államok tengeri utánpótlásának biztosítása, szükség esetén pedig partraszállás végrehajtása anélkül, hogy a NATO haditengerészeti erői közvetlenül veszélyeztetve lennének a kalinyingrádi hajók elleni rakéták által – feltételezve, hogy Finnország segítségével meg tudják teremteni a műveleti fölényt a Balti-tenger északi részén. Svédország Gotland-szigete vagy a finn Åland-szigetek⁴⁹ pedig ideális földrajzi elhelyezkedéssel rendelkeznek ahhoz, hogy a NATO saját A2/AD képességeket alakítson ki – ez az északi államok csatlakozási szándékának bejelentéséig inkább potenciális kockázatként jelent meg.⁵⁰

Következtések

Ben Hodges altábornagy, az amerikai szárazföldi erők volt európai parancsnoka a témakörrel kapcsolatban sokat idézett, társszerzőként írt 2018-as tanulmányában úgy fogalmazott: „*A Suwalki-folyosó az a hely, ahol a NATO erőinek és a stratégiájának számos gyengesége találkozik.*”⁵¹ Figyelembe véve a NATO 2014-es walesi csúcstalálkozója óta született szövetségi lépéseket a kollektív védelem és az elrettentés megerősítésére, különösképpen a madridi csúcson meghozott döntéseket, kijelenthető, hogy számottevő módon sikerült mérsékelni a Suwalki-folyosó jelentette biztonsági kihívás mértékét.

A RAND Corporation már idézett tanulmányában úgy kalkuláltak, hogy hat vagy hét – amelyből három nehézdandár – megfelelő tengeri-, légi-, logisztikai- és felderítési képességekkel támogatott dandár-harcsoporttal a NATO képes lenne feltartóztatni az orosz agressziót egy konvencionális konfliktusban.⁵² A madridi csúcstalálkozó döntése az előretolt zászlóalj-harcsoportok szükség esetén dandár-szintre történő

⁴⁴ [Finland signs \\$9.4bn contracts for F-35A aircraft and maintenance services.](#) [online] 2022. 02. 14. Forrás: [airforce-technology.com](#) [2022. 10. 14.]

⁴⁵ Chapter Four: Europe, The Military Balance. 2022. 151-153.

⁴⁶ Robin FORSBERG – Aku KÄHKÖNEN – Janna ÖBERG: [Implications of a Finnish and Swedish NATO Membership for Security in the Baltic Sea Region.](#) [online] 2022. 06. 29. Forrás: [wilsoncenter.org](#) [2022. 10. 14.]

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Az egyik legalapvetőbb vitás pont az orosz A2/AD-képességek tekintetében a maximális és a hatékony hatótávolságok közötti különbség. A kalinyingrádi S-400 Triumf föld-levegő rakéták maximális, 400 km sugarú hatótávolsága döntően lefedi a Balti-tenger és a partmenti országokat, ugyanakkor ennek tényleges hatékonysága már kétséges. Lásd: Keir GILES – Mathieu BOULEGUE: [Russia's A2/AD Capabilities: Real and Imagined.](#) *US Army War College Quarterly: Parameters.* Vol. 49., 2019/1. 25.

⁴⁹ Az Åland-szigetek 1856-os krími háború lezárása, hivatalosan pedig 1922 óta demilitarizált övezet, amelyet vélelmezhetően csak a biztonsági környezet drasztikus romlása írna felül. Lásd: [The special status of the Åland Islands.](#) [online] Forrás: [um.fi](#) [2022. 10. 14.] A svéd Gotland esetében azonban nincsen ilyen jellegű nemzeti vagy nemzetközi jogi korlátozás.

⁵⁰ Robert DALSJÖ – Christofer BERGLUND – Michael JONSSON: [Bursting the Bubble - Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications.](#) [online] 2019. Forrás: [foi.se](#) [2022. 10. 14.]

⁵¹ „*The Suwalki corridor is where the many weaknesses in Nato's strategy and force posture converge.*” Ben HODGES – Janusz BUGAJSKI – Peter B. DORAN: [Securing the Suwalki Corridor - Strategy, Statecraft, Deterrence, and Defense.](#) [online] 2018. 08. 09. Forrás: [cepa.org](#) [2022. 10. 15.]

⁵² David A. SHLAPAK – Michael W. JOHNSON: [Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank.](#) i.m.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

NÉZŐPONTOK 2022/4

emeléséről és megerősítéséről nagyban hozzájárul ezen ambíciószint eléréséhez – nem beszélve a tanulmányban nem tárgyalt jelentős nemzeti fejlesztési programokról, különösképpen Lengyelország esetében.⁵³ Ráadásul az Ukrajnával folytatott háború tekintetében – noha pontos és biztos adatok nem érhetőek el – vélelmezhető, hogy rövid és középtávon sem mennyiségben, sem minőségben nem fogja tudni Oroszország helyreállítani a konvencionális erejét a háborút megelőző szintre.

Az Ukrajna ellen indított fegyveres agresszió egy másik tekintetben is fontos tapasztalatokkal bírt a Suwalki-folyosó kapcsán: az Egyesült Államok annak kezdetétől fogva folyamatosan figyelemmel kíséri (és hozta nyilvánosságra) az orosz csapatösszevonásokat és a készletek telepítését az ukrán határ mentén. Vélelmezhető, hogy amennyiben Moszkva a NATO keleti szárnyán lévő tagállamok ellen tervezne agressziót alkalmazni, az Egyesült Államok és a NATO hírszerzése a kellő időben tudomást szerezne arról – és a 2014 óta megerősített reagálóképessége, valamint a madridi csúcson elfogadott új haderőmodell által képes lenne a megfelelő lépések meghozatalára. A maximális és hatékony reagálóképesség eléréséhez azonban elengedhetetlen a katonai mobilitás és infrastruktúra további fejlesztése Európában.

A kollektív védelem és elrettentés megerősítése mellett legalább akkora, ha nem nagyobb hatással bír azonban a Suwalki-folyosó jelentőségének szempontjából Finnország és Svédország csatlakozása, amelynek következtében a Balti-tengeren gyakorlatilag NATO dominancia, a tágabb észak-kelet-európai régióban pedig konvencionális tekintetben – a földrajzi adottságokat is figyelembe véve – erőegyensúly alakult ki Oroszországgal. Mindez arra enged következtetni, hogy a régió hadászati súlypontja bizonyos mértékig eltolódik a Balti-tenger északi részére, azaz csökken a Suwalki-folyosó fenyegetettsége.

Mindazonáltal hangsúlyozni szükséges, hogy a tanulmány és annak következtetései kizárólag a konvencionális dimenzióban értelmezendők, nem számolnak a nukleáris eszközök – legyen szó harcászati vagy stratégiai csapásmérő eszközökről – alkalmazásával, amelynek következményei a jelenlegi média-spekulációk ellenére beláthatatlanok lennének.

⁵³ Válaszul az Oroszország jelentette fenyegetettségre, Lengyelország 2022-ben a NATO talán egyik legambiciózusabb fegyverkezési programját jelentette be: 150.000 főről 400.000 főre akarják emelni a fegyveres erők létszámát, a GDP hozzájárulásuk mértékét pedig hosszú távon 5%-ban tervezik meghatározni. Számos bejelentés született az év során harckocsik, tüzérségi eszközök, merev- és forgószárnyas repülőeszközök százas nagyságrendben történő beszerzéséről. Lásd: Prakash NANDA: 'Big Bonanza' For Polish Armed Forces – Set To Acquire A Series Of Cutting Edge Weapons To Challenge Russian Hegemony. [online] 2022. 09. 10. Forrás: eurasiantimes.com [2022. 10. 15.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

NÉZŐPONTOK 2022/4

Az „SVKK Nézőpontok” 2010 óta a Kutatóintézet külső munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit, értékeléseit közreadó, illetve a Kutatóintézet munkatársainak szubjektívebb szakmai véleményét közlő időszakos kiadvány.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:

Árva János, Csiki Varga Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

ISSN 2498-843X

© Fodor Márk Jozsipovics, 2022

© Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2022